

УДК 351.95

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-3-03>

Ірина ДРОК

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
iryna.drok@dduvs.edu.ua

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ВІД ЛОКАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ДО ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті досліджено роль територіальних громад у сучасній системі національної безпеки України, визначено їх значення як ключових суб'єктів формування локальної стійкості й підґрунтя для зміцнення загальнодержавної безпеки. Показано, що в умовах воєнних викликів і трансформацій безпекового середовища територіальні громади перетворюються на важливі осередки забезпечення життєдіяльності населення, організації цивільного захисту, формування горизонтальних зв'язків і мобілізації внутрішніх ресурсів. Установлено, що їхня спроможність оперативно реагувати на кризові ситуації, інтегрувати інституції громадянського суспільства, місцевий бізнес та органи державної влади створює підґрунтя для формування стійких локальних систем, які здатні компенсувати слабкість або переважаність загальнодержавних структур. Проаналізовано концептуальні підходи до посилення ролі громад у сфері національної безпеки, зокрема через розвиток локальних стратегій безпеки, інтеграцію з регіональними й державними планами, запровадження механізмів публічно-приватного партнерства та підвищення рівня участі громадян у процесах прийняття рішень. Наголошено на необхідності інституційного зміцнення територіальних громад, удосконалення їх ресурсної бази й кадрового потенціалу, розширення можливостей для використання цифрових технологій управління безпекою. Обґрунтовано, що ефективна взаємодія держави та громад у сфері безпеки сприятиме формуванню багаторівневої системи національної безпеки, де локальна стійкість є фундаментом для зміцнення стійкості загальнонаціональної. Зроблено висновок, що розвиток територіальних громад у контексті безпеки є стратегічним чинником післявоєнного відновлення, демократичної стабільності й інтеграції України до європейського безпекового простору. Окрему увагу приділено аналізу міжнародного досвіду організації локальної безпеки, що демонструє значення багаторівневої взаємодії між центральною владою, місцевим самоврядуванням і громадянським суспільством. Підкреслено, що адаптація українських громад до стандартів НАТО та ЄС у сфері безпеки є важливою передумовою зміцнення їхньої інституційної стійкості й створення спільного безпекового простору з європейськими державами.

Ключові слова: національна безпека, територіальні громади, локальна стійкість, воєнний стан, громадська безпека, органи місцевого самоврядування, публічне управління, соціальна згуртованість, превентивна діяльність, взаємодія влади і громади, система безпеки України.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії проти України питання ролі територіальних громад у забезпеченні національної безпеки набуває виняткової актуальності. Воєнний стан, руйнування критичної інфраструктури, масове внутрішнє переміщення населення, зростання обігу зброї та підвищення рівня соціальної вразливості поставили громади перед безпрецедентними викликами. Саме на місцевому рівні формується первинна лінія захисту – від організації укриттів, евакуації населення й розмінування територій до розбудови соціальної згуртованості та зміцнення довіри до державних інституцій.

© І. Дрок, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9722-2376>

Територіальні громади стають не лише об'єктом, а й активним суб'єктом системи національної безпеки, що забезпечує локальну стійкість і водночас формує загальнодержавну спроможність до опору. З огляду на європейський курс України й прагнення інтегруватися до НАТО та ЄС, посилення інституційної спроможності громад у сфері безпеки розглядається як стратегічний напрям державної політики. Саме тому дослідження ролі територіальних громад у системі національної безпеки є не лише науково обґрунтованим, а й життєво необхідним для подальшого розвитку держави та суспільства.

Незважаючи на очевидну роль громад у забезпеченні безпеки, в Україні досі відсутня цілісна концепція, яка б інтегрувала місцевий рівень у загальнодержавну систему національної безпеки. Чинні нормативно-правові акти визначають базові завдання органів місцевого самоврядування, проте не враховують специфіки воєнних загроз і потреб громад у кризових умовах. Недостатньо врегульованими залишаються питання ресурсного забезпечення, координації між громадами, залучення громадськості до процесів ухвалення рішень у сфері безпеки, а також використання міжнародного досвіду. Унаслідок цього спостерігається нерівномірність у рівні безпекової спроможності різних територій, що створює ризики для цілісності державної безпекової політики. Проблема полягає в необхідності вироблення ефективної моделі взаємодії між центральними органами влади, сектором безпеки й територіальними громадами, яка б забезпечувала не лише локальну стійкість, а й системний внесок громад у загальнонаціональну безпеку.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Роль територіальних громад у забезпеченні національної безпеки є однією з найактуальніших і найменш досліджених тем в українській політології, державному управлінні та безпекознавстві. Якщо на початкових етапах становлення незалежності України питання національної безпеки розглядалося переважно на державному рівні, то останні події, особливо повномасштабне вторгнення РФ, виявили критичну важливість участі місцевих громад у формуванні системи локальної стійкості й загальнодержавної безпеки.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність окремих досліджень, що так чи інакше стосуються цієї проблематики, авторами яких є В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, Ю.П. Битяк, О.С. Бондаренко, С.Б. Гавриш, І.П. Голосніченко, О.М. Гончаренко, В.П. Горбулін, О.В. Глазов, А.В. Дашковська, І.В. Зозуля, В.І. Тимошенко, В.А. Загарій, О.В. Литвиненко, В.В. Миргород, Р.А. Калужний, Т.О. Коломєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, В.А. Ліпкан, Д.М. Лук'янець, В.В. Мадіссон, В.Т. Маляренко, М.І. Мельник, В.М. Олуйко, В.М. Пасічник, І.Д. Пастух, В.Г. Пилипчук, О.О. Резнікова, Г.П. Ситник, Н.В. Сібільова, О.Г. Стрельченко, В.Д. Сущенко, Н.В. Трушкіна, В.Є. Хаустова, М.В. Цвік, З.Д. Чуйко, В.А. Шахов, Ю.С. Шемшученко, О.С. Юнін і багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на внесок згаданих науковців, недостатньо вивченими залишаються такі питання: механізми взаємодії територіальних громад з державними органами сектору безпеки; практичний досвід громад у подоланні кризових ситуацій, пов'язаних із воєнними діями; фінансово-економічні й управлінські аспекти формування локальної системи безпеки; роль громадських організацій і волонтерських рухів як невід'ємних елементів системи національної безпеки; тощо. Таким чином, подальше дослідження цієї теми має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення для розроблення нових підходів до зміцнення національної безпеки України в сучасних умовах.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування й розроблення концептуальних підходів до посилення ролі територіальних громад у системі національної безпеки України з урахуванням сучасних воєнних викликів і перспектив післявоєнного відновлення. Дослідження спрямоване на виявлення потенціалу громад у забезпеченні локальної стійкості, визначення механізмів їх ефективної взаємодії з орга-

нами державної влади, сектором безпеки та міжнародними партнерами, а також формування цілісної моделі інтеграції місцевого рівня в загальнодержавну систему національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В.П. Горбулін, один із засновників української школи геополітики та національної безпеки, у працях акцентує на важливості синергії між центральною владою та місцевим самоврядуванням для зміцнення національної стійкості. Він розглядає територіальні громади як стратегічний тил, що забезпечує безперерйне функціонування держави в умовах гібридної війни [1].

Роль територіальних громад у системі національної безпеки України істотно зросла після початку повномасштабної військової агресії РФ. Територіальна громада, як базова одиниця суспільної організації, стала не лише об'єктом безпекових загроз, а й ключовим суб'єктом їх подолання. Саме на місцевому рівні концентрується практична діяльність із забезпечення життєдіяльності населення, організації захисту та підтримання правопорядку.

По-перше, територіальні громади є центром локальної стійкості. Вони формують первинні механізми реагування на виклики – від організації укриттів, евакуації цивільного населення, протимінних заходів до координації волонтерських ініціатив і гуманітарної допомоги. Така діяльність забезпечує збереження життя і здоров'я людей, а також сприяє соціальній згуртованості, що є основою для протидії дестабілізаційним впливам.

Прикладом місцевих ініціатив щодо підвищення рівня безпеки в громаді є проєкт «Пліч-о-пліч: згуртовані громади» [5]. Цей проєкт – національна ініціатива, спрямована на об'єднання зусиль громад України для підтримання й відновлення населених пунктів, що постраждали від військових дій. Основна мета проєкту – створення партнерств між тилowymi та прифронтовими громадами, що дає змогу ефективно реагувати на виклики та сприяти відбудові країни.

Такі проєкти – приклад трансформації безпекових підходів, оскільки вони змінюють традиційні методи забезпечення безпеки й реагування на кризові ситуації в громадах. Ключовими аспектами проєкту є такі:

- Співпраця між громадами: Тилові громади надають допомогу прифронтовим у відновленні інфраструктури, забезпеченні гуманітарних потреб і покращенні безпекової ситуації.

- Масштабність: станом на сьогодні до проєкту долучилися понад 100 громад, підписано 51 меморандум про партнерство.

- Державна підтримка: Уряд України прийняв постанову для регулювання проєкту, що передбачає створення механізмів співпраці й координації допомоги між громадами.

Ініціатива, започаткована для допомоги Херсонщині, вийшла на національний рівень, охоплюючи все більше громад по всій країні.

Також у період 27 березня – 2 квітня 2025 року відбулося розмінування Херсонщини: обстежено 13 га території, 1683 га полів, 56 об'єктів (усього 65,7% території розміновано); виявлено 1230 вибухівки за тиждень [7].

У жителів прифронтових громад є можливість добровільної евакуації. Наприкінці січня 2025 року в Нікопольському та Синельниківському районах Дніпропетровщини з-під обстрілів допомогли виїхати сімом дітям і їхнім рідним. Участь в евакуації взяли місцева влада, поліцейський офіцер громади та гуманітарна організація [2]. Дніпропетровщина продовжує приймати переселенців із Донеччини. Нині в області працює п'ять евакопунктів.

По-друге, громади стають активними учасниками системи національної безпеки через співпрацю з державними інституціями й міжнародними організаціями. Участь органів місцевого самоврядування в реалізації державних стратегій безпеки, а також розвиток горизонтальних зв'язків із зарубіжними муніципалітетами створюють умови для інтеграції локального рівня в загальнодержавний і міжнародний безпековий простір.

Варто відзначити роль ООН у підтриманні безпеки громад України. Заходи Програми розвитку ООН у межах Компонента III Програми ООН із відновлення та розбудови миру спрямовані на зміцнення громадської безпеки, соціальної згуртованості, довіри до державних інституцій і примирення шляхом сприяння громадським ініціативам і партнерству між громадами й надавачами послуг із безпеки та правосуддя в Україні [6]. З початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну в лютому 2022 року Програма ООН із відновлення та розбудови миру в межах Компонента III згрупували діяльність за двома стратегічними напрямками:

– підсилення заходів із місцевого реагування для забезпечення найнагальніших потреб у поруйнованих військовими діями, транзитних і приймаючих громадах шляхом i) координації розповсюдження критичної допомоги та забезпечення зв'язку з надійними громадськими організаціями через нашу мережу; ii) підтримання місцевої влади у створенні притулків для внутрішньо переміщених осіб, облаштуванні пунктів обігріву та створенні просторів на базі центрів колективного проживання для ліпшої інтеграції переселенців та iii) підтриманні діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій і Національної поліції України через закупівлю спеціалізованого обладнання для підрозділів, які працюють у прифронтових громадах, устаткування для офісів підтримки, наборів для надання першої медичної допомоги та продуктів харчування для жителів і жителюк поруйнованих військовими діями громад;

– підсилення сфери надання послуг шляхом i) виділення грантів для громадських організацій, які задіяні у сферах правового та психологічного консультування, а також у процесі розповсюдження критично важливої допомоги в поруйнованих військовими діями, транзитних і приймаючих громадах; ii) закупівлі технічного обладнання для підтримки роботи поліції, спрямованої на забезпечення потреб громад та iii) розвитку й удосконалення професійних навичок психологів ДСНС і НПУ задля запобігання вигоранню серед спеціалістів, які працюють у прифронтових громадах.

У 2023 році діяльність Компонента III сфокусована навколо п'яти стратегічних макронапрямів: 1) підтримання рятувальних операцій і заходів з оперативного реагування в прифронтових громадах; 2) відновлення критичної інфраструктури; 3) підтримання надавачів послуг; 4) підтримання внутрішньо переміщених осіб, ветеранів і ветеранок, а також їхніх родин і 5) заохочення до активнішої громадянської участі й посилення взаємодії між різними соціальними групами.

Крім того, на початку повномасштабної воєнної конфлікти Міністерство розвитку громад та територій України організувало масштабний міжнародний марафон єднання місцевого самоврядування, до якого доєдналося понад тисяча муніципалітетів із 35 країн світу. Це дало новий імпульс розвитку міжнародних партнерств між українськими громадами й зарубіжними муніципалітетами. У 2023 році Офіс Президента започаткував Міжнародний саміт міст і регіонів, який також став сприятливою платформою для формування горизонтальних міжнародних зв'язків на рівні громада-громада. З підготовкою до вступу України до Європейського Союзу міжнародні зв'язки українських громад набули нового сенсу. Європейський Союз має високі вимоги до прозорості, участі громадян у прийнятті рішень, сталого розвитку, екологічних стандартів. І завдяки таким зв'язкам українські громади можуть вивчати практичні аспекти роботи із міжнародними програмами й досягати кращих результатів.

Також контакти з іноземними партнерами дають змогу українським громадам готувати гранти й залучати інвестиції в межах європейських програм підтримки розвитку. Тож така співпраця має сприяти розширенню економічних зв'язків, обміну досвідом у сфері підприємництва, залученню нових інвесторів. Це є ключовим фактором підготовки до вступу в ЄС, де місцеві економіки тісно пов'язані між собою через ринки й спільні проєкти. І загалом міжнародна співпраця підвищує рівень інституційної спроможності територіаль-

них громад, наближає їх до європейських практик і стандартів, щ, у свою чергу, полегшує інтеграцію України до Європейського Союзу [4].

По-третє, трансформація безпекових програм громад в умовах війни відбувається в напрямі комплексності й інноваційності. Якщо до 2022 року такі програми зосереджувалися переважно на публічному порядку й цивільному захисті, то нині вони включають широкий спектр завдань: протидію інформаційним загрозам, забезпечення психологічної підтримки, реінтеграцію ветеранів, розвиток критичної інфраструктури й упровадження цифрових технологій у сфері безпеки.

Зокрема, до 2022 року безпекові програми здебільшого фокусувалися на питаннях громадського порядку, профілактиці правопорушень і базовому цивільному захисті. Проте повномасштабний воєнний конфлікт змусив переосмислити саме поняття безпеки та створити нові механізми її забезпечення. За даними дослідження, проведеного Інститутом миру і порозуміння, відбулася суттєва трансформація як у структурі безпекових програм, так і в складі залучених стейкхолдерів. Особливо помітними стали зміни в прифронтових регіонах і деокупованих територіях, де місцева влада зіткнулася з безпрецедентними викликами. Експерти відзначають, що ця трансформація не лише торкнулася формальних аспектів, а й змінила саме розуміння безпеки в громадах – від суто фізичного захисту до комплексного підходу, що включає соціальну згуртованість, психологічну стійкість та інформаційну безпеку [9].

Зокрема, у Дніпрі з 2016 року діє Програма «Безпечне місто», у рамках якої створено Ситуаційний центр міста. Головна мета – сприяння відповідним органам і службам у здійсненні оперативного реагування на надзвичайні події (ситуації), порушення нормальних процесів життєдіяльності населення, громадського порядку. За програмою «Безпечне місто» запроваджена система ситуаційного відеоспостереження міста Дніпра [3; 8]. Станом на лютий 2025 року понад 2 500 камер «Безпечне місто» встановлені на автошляхах, вулицях, у парках, скверах, цілодобово фіксують ситуацію.

Таким чином, територіальні громади перетворюються на системоутворювальний елемент національної безпеки, де поєднуються локальні ініціативи, державні стратегії та міжнародна допомога. Від їхньої стійкості, здатності до самоорганізації й ефективної взаємодії із зовнішніми акторами залежить не лише безпека окремих територій, а й загальнодержавна спроможність України протистояти воєнним і гібридним загрозам.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Територіальні громади в умовах воєнного стану перетворилися з пасивних об'єктів державної політики в ключових суб'єктів системи національної безпеки. Вони формують первинну лінію оборони та соціальної стійкості, забезпечуючи життєдіяльність населення, захист критичної інфраструктури, гуманітарну підтримку й відновлення довіри в суспільстві.

Локальний рівень безпеки став невід'ємною частиною загальнодержавної безпекової стратегії. Стійкість громади, її здатність до самоорганізації та ефективної взаємодії з державними інституціями прямо впливають на спроможність України протистояти воєнним і гібридним загрозам.

Трансформація безпекових програм у громадах свідчить про перехід від вузького розуміння безпеки як підтримання правопорядку до комплексного підходу, що включає психологічну підтримку, протидію інформаційним загрозам, реінтеграцію ветеранів, розвиток кризової інфраструктури й упровадження інноваційних технологій.

Важливим чинником є впровадження людиноцентричного підходу, що враховує потреби та права громадян, особливо вразливих груп. Це підсилює легітимність та ефективність заходів безпеки, сприяє формуванню довіри до державних інституцій і розвитку соціальної згуртованості.

Одним із головних викликів залишається нерівномірність ресурсної бази громад, що потребує посилення державної підтримки та створення механізмів горизонтальної співпраці між громадами. Лише скоординовані дії держави, органів місцевого самоврядування, громадськості й міжнародних партнерів здатні забезпечити єдність і сталість системи національної безпеки.

Отже, роль територіальних громад у системі національної безпеки України полягає в забезпеченні безперервного зв'язку між локальною стійкістю й загальнодержавною спроможністю до протидії загрозам. Посилення їхньої інституційної спроможності, інтеграція в національну стратегію безпеки та підтримка на міжнародному рівні є стратегічними передумовами перемоги у війні та сталого розвитку України в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України : підручник. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с.
2. З прифронтових громад Дніпропетровщини евакуювали сімох дітей. URL: <https://suspilne.media/dnipro/257482-z-prifrontovih-gromad-dnipropetrovsini-evakuuvali-simoh-ditej/>.
3. Кращі практики місцевого самоврядування. Дніпро. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/practik/dnipro-bezpechne_misto.pdf.
4. Міжнародне партнерство громад: можливості, виклики та нагальні потреби. URL: <https://decentralization.ua/news/18838?page=2>.
5. Національний проєкт «Пліч-о-пліч: згуртовані громади». URL: <https://www.plich-o-plich.gov.ua/>.
6. ПРООН в Україні. Громадська безпека та соціальна згуртованість. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/polipshennya-hromadskoyi-bezpeky-ta-sotsialnoyi-zhurtovanosti>.
7. Розмінування Херсонщини 27 березня – 02 квітня 2025 року. URL: <https://khoda.gov.ua/rozm%D1%96nuvannya-hersonshhni-27-bereznja-%E2%80%9402-kv%D1%96tnja-2025-roku>.
8. Скільки у Дніпрі камер відеоспостереження «Безпечне місто» і як вони допомагають патрульній поліції. URL: <https://nashemisto.dp.ua/2025/02/28/skilky-u-dnipri-kamer-videosposterezhenia-bezpechne-misto-i-yak-vony-dopomahaiut-patrulnii-politsii/>.
9. Трансформація безпекових програм територіальних громад України в умовах повномасштабного вторгнення: виклики та перспективи / Інститут миру і порозуміння. Київ, 2024. 48 с. URL: <https://cop.org.ua/ua/dosvid/ukrainskyi-dosvid/zahalnoukrainskyi-dosvid/transformatsya-bezpekovich-program-teritor-al-nikh-gromad-ukrajini-v-umovakh-povnomasshtabnogo-vtorgnennya>.

References

1. Horbulin, V.P., Kachynskyi A.B. (2009) *Zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy* [Principles of national security of Ukraine]: pidruch. Kyiv : Intertekhnolohiia. 272 p. [in Ukr.].
2. Z pryfrontovykh hromad Dnipropetrovshchyny evakuuvaly simokh ditei [Seven children evacuated from frontline communities of Dnipropetrovsk region]. Retrieved from: <https://suspilne.media/dnipro/257482-z-prifrontovih-gromad-dnipropetrovsini-evakuuvali-simoh-ditej/> [in Ukr.].
3. Krashchi praktyky mistsevoho samovriaduvannya. Dnipro [Best practices of local self-government. Dnipro]. Retrieved from: https://auc.org.ua/sites/default/files/practik/dnipro-bezpechne_misto.pdf [in Ukr.].
4. Mizhnarodne partnerstvo hromad: mozhlyvosti, vyklyky ta nahalni potreby [International Community Partnership: Opportunities, Challenges and Urgent Needs]. Retrieved from: <https://decentralization.ua/news/18838?page=2> [in Ukr.].
5. Natsionalnyi proiekt «Plich-o-plich: zghurtovani hromady» [National project «Side by side: united communities»]. Retrieved from: <https://www.plich-o-plich.gov.ua/> [in Ukr.].
6. PROON v Ukraini. Hromadska bezpeka ta sotsialna zghurtovanist [UNDP in Ukraine. Public safety and social cohesion]. Retrieved from: <https://www.undp.org/uk/ukraine/polipshennya-hromadskoyi-bezpeky-ta-sotsialnoyi-zhurtovanosti> [in Ukr.].
7. Rozminuvannya Khersonshchyny 27 bereznia – 02 kvitnia 2025 roku [Demining of Kherson region on March 27 – April 02, 2025.]. Retrieved from: <https://khoda.gov.ua/rozm%D1%96nuvannya-hersonshhni-27-bereznja-%E2%80%9402-kv%D1%96tnja-2025-roku> [in Ukr.].
8. Skilky u Dnipri kamer videosposterezhenia «Bezpechne misto» i yak vony dopomahaiut patrulnii politzii [How many «Safe City» video surveillance cameras are there in Dnipro and how do they help the patrol politzii].

police]. Retrieved from: <https://nashemisto.dp.ua/2025/02/28/skilky-u-dnipri-kamer-videosposterezhenia-bezpechne-misto-i-iak-vony-dopomahaiut-patrulnii-politsii/> [in Ukr.].

9. Transformatsiia bezpekovykh prohram terytorialnykh hromad Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoho vtrhnennia: vyklyky ta perspektyvy (2024) [Transformation of security programs of territorial communities of Ukraine in conditions of full-scale invasion: challenges and prospects]. Instytut myru i porozuminnia. Kyiv. 48 p. Retrieved from: <https://cop.org.ua/ua/dosvid/ukrainskyi-dosvid/zahalnoukrainskyi-dosvid/transforms-ya-bezpekovykh-program-teritor-al-nikh-gromad-ukrajini-v-umovakh-povnomasshtabnoho-vtrgnennia> [in Ukr.].

ABSTRACT

Iryna Drok. The role of territorial communities in the national security system of Ukraine: from local resilience to national security

The article examines the role of territorial communities in the modern national security system of Ukraine, identifies their importance as key actors in the formation of local resilience and the basis for strengthening national security. It is shown that in conditions of military challenges and transformations of the security environment, territorial communities are turning into important centers for ensuring the vital activity of the population, organizing civil defense, forming horizontal ties and mobilizing internal resources. It is established that their ability to respond promptly to crisis situations, integrate civil society institutions, local business and state authorities creates the basis for the formation of sustainable local systems that are able to compensate for the weakness or overload of national structures. Conceptual approaches to strengthening the role of communities in the field of national security are analyzed, in particular through the development of local security strategies, integration with regional and state plans, the introduction of public-private partnership mechanisms and increasing the level of citizen participation in decision-making processes. The need for institutional strengthening of territorial communities, improvement of their resource base and human resources, and expansion of opportunities for the use of digital technologies for security management is emphasized. It is substantiated that effective interaction between the state and communities in the security sector will contribute to the formation of a multi-level system of national security, where local resilience serves as the foundation for strengthening the resilience of the national one. It is concluded that the development of territorial communities in the context of security is a strategic factor in post-war recovery, democratic stability, and Ukraine's integration into the European security space. Special attention is paid to the analysis of international experience in organizing local security, which demonstrates the importance of multi-level interaction between central authorities, local governments, and civil society. It is emphasized that the adaptation of Ukrainian communities to NATO and EU standards in the security sector is an important prerequisite for strengthening their institutional resilience and creating a common security space with European states.

Key words: *national security, territorial communities, local resilience, martial law, public security, local self-government bodies, public administration, social cohesion, preventive activities, interaction between the authorities and the community, the security system of Ukraine.*

Надійшла до редакції: 01.09.2025

Прийнято до друку після рецензування: 11.09.2025

Опубліковано: 14.11.2025